

archeologie“. Toto tvrzení se na první pohled může zdát poněkud odvážné, po přečtení knihy se nicméně jeví jako zcela adekvátní.

FILIP VELÍMSKÝ

Jan KLÁPŠTĚ, *The Czech Lands in Medieval Transformation*, přeložil Sean Mark Miller, Brill, Leiden – Boston 2012 (= East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, Vol. 17)

524 s., ISBN 978-90-04-20347-1

Archeologie středověku si za více než půlstoletí své existence vydobyla neopominutelné místo v medievistickém bádání. Při výzkumech významných témat je recepce archeologických výsledků téměř samozřejmostí, přesto si nelze nevšimnout i jistých limitů. Velkým problémem, který snad vyplývá z nižšího sebevědomí či sebekritiky disciplíny, je neochota či ostych předkládat ucelené syntézy, vycházející především ze zpracování archeologických (potažmo obecně hmotných) pramenů. Syntetická zpracování středověkých dějin, a to i z produkce archeologů, jsou stále silně závislá na výpovědi písemných pramenů, případně z nich odvozených historických výkladů. Jen výjimečně dochází ke skutečnému dialogu ve chvíli, kdy stojí písemné a hmotné prameny ve vzájemném rozporu; archeologie v takových případech zdánlivě skromně ustupuje stranou a soustředí se spíše na činnost heuristickou.

Z jiného úhlu pohledu zjišťujeme i zřetelnou teritoriální izolovanost české středověké archeologie. Nejde jen o tematické a metodologické inspirace, těch lze v jednotlivých studiích nalézt značné množství. Nicméně často zůstává u mechanického přehledu bádání nebo výčtu analogií. Nízká míra recepce je – ke škodě českého bádání – oboustranná. V tomto případě lze však jen těžko hledat chybu u zahraničních badatelů. Na otázku, jaké konkrétní práce mohou reprezentovat českou archeologii středověku na mezinárodním vědeckém fóru, bychom hledali odpověď jen velmi obtížně. Jednu z cest, jak zmíněnou oboustrannou recepci aktuálních výsledků bádání oživit, představuje ediční řada East Central and Eastern Europe in the Middle Ages 450–1450, vydávaná prestižním nakladatelstvím Brill a redigovaná historikem a archeologem Florinem Curtou.

Pokud byly v úvodu vyjádřeny jisté pochybnosti o připravenosti české archeologie středověku

současný diskurz aktivně ovlivňovat, neplatí to o aktuální publikaci Jana Klápště. Kniha, která vyšla nejprve v Nakladatelství Lidové noviny a nyní je k dispozici v anglickém překladu, se stává důstojným mezinárodním reprezentantem výsledků středověké archeologie českých zemí. Práce se zaměřuje na jedno z klíčových období českých dějin, tedy na období středověké transformace (což je termín, který Jan Klápště úspěšně prosadil už na počátku devadesátých let), které zahrnuje celé 13. století s nezbytnými přesahy. Důsledně analyzuje vývoj a proměny všech aktivit středověkého člověka, které zanechaly stopy v pramenech jak hmotných, tak i písemných.

V případě textu Jana Klápště stáli překladatel a redaktor před těžkým úkolem, protože není snadné tlumočit specifický autorův styl. Jistá neuzavřenost výkladu, kdy Klápště směřuje čtenáře k pochopení jevu, aniž by vždy zaujímal konkrétní stanovisko, byla přetřásána již u českého vydání. Podobná hra se čtenářem by ale u publika, které má o pojednáváných reáliích většinou jen mlhavé představy, nefungovala, ostatně v anglosaských zemích není takový styl psaní zvykem. Mnohé tedy muselo být precizováno a dořečeno.

To ale není jediná změna, která vychází vstříc zamýšlenému publiku. Na první pohled nejsou změny velké, při detailnějším pohledu je ale znát, že text byl hodně přepsán. Došlo k vynechání specializovanějších výkladů, některé kapitoly byly přestrukturovány, přibýly i mapky se sice základními, nicméně pro vzdáleného čtenáře užitečnými informacemi. Aktualizována byla rovněž témata, jejichž výzkum od doby českého vydání pokročil (např. poznání hradu Volfštejn). Pro úplnost je třeba ještě zmínit dvě předmluvy: stručnou vstupní poznámku Petra Sommera a krátký, nicméně podnětný úvod Davida A. Warnera, přinášející aktuální pohled na problémy české historiografie.

Je evidentní, že příprava anglické mutace knihy byla pracná a náročná, úsilí ale stálo za to. Ocenila ho i Early Slavic Studies Association, která knize udělila výroční knižní cenu za rok 2012. A zatímco zahraničnímu čtenáři tak přináší kniha Jana Klápště reprezentativní syntézu poznatků české vrcholně středověké archeologie, český čtenář (a především badatel) získává cennou inspiraci hodnou následování. Je totiž jisté, že si na komplexní zpracování dalších období českých středověkých a raně novověkých dějin z pohledu archeologie, které by bez obtíží obstálo v mezinárodním měřítku, budeme muset ještě nějakou dobu počkat.